

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ: МЕТА І ЗМІСТ

Оскільки предметом нашого дослідження є педагогічна система професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору, у межах цієї системи має здійснюватися навчання студентів як цілеспрямований процес професійної підготовки, який орієнтований на професійний розвиток в умовах безперервної освіти, розробки методологічних засад і засобів професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору, розширення професійних компетенцій в умовах інформатизації та комп'ютеризації.

Педагогічна система професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору має свою структуру і складові частини (компоненти). Компонентами такої системи повинні виступати підсистеми й елементи. Вивчення складу педагогічної системи має особливе значення у вирішенні проблем побудови підсистем. При цьому необхідно враховувати позитивний та негативний ефекти взаємовпливу і взаємодії між об'єктами педагогічної системи. З цього випливає, що компоненти педагогічної системи існують не незалежно, а взаємодіють між собою. Під час створення педагогічної системи ми повинні враховувати її оптимальність. Виходячи з цього, будемо вважати, що педагогічна система професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору може бути ефективною, але не оптимальною; оптимальною, але неефективною. Тому ефективність і оптимальність такої педагогічної системи залежать від ефективності й оптимальності складових її підсистем.

Вивченню особливостей педагогічних технологій, теоретичних основ психолого-педагогічного проектування автоматизованих навчальних систем, педагогіці вищої школи присвячено праці багатьох учених (В. Безрукова, В. Беспалько, Г. Коджаспірова, А. Коджаспіров, А. Кузьмінський, А. Печніков та ін.) [1; 2; 3; 4; 5].

Завдання даної статті – розглянути мету і зміст системи професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору.

У процесі нашого дослідження ми визначили вимоги щодо оптимізації професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури з виокре-

мленням мети педагогічної системи професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору. До цих вимог ми віднесли підвищення рівня комп'ютерної грамотності згідно з програмою сертифікації European Computer Driving Licence (ECDL – Європейські комп'ютерні права), яка також відома під назвою International Computer Driving Licence (ICDL – Міжнародні комп'ютерні права). Визначення цієї вимоги було побудоване виходячи з того, що Україна є учасником програми ECDL із 2003 р. Саме ECDL як стандарт комп'ютерної грамотності визнаний Європейською комісією, UNESCO, Радою Європейських професійних інформаційних товариств, Європейським товариством інформатики, міністерствами освіти різних країн, є глобальним проривом у модернізації вищої фізкультурної освіти в Україні. До місії та мети програми ECDL належать: підвищення рівня компетенції в інформаційній галузі (ІТ) у всьому світі; покращення навичок володіння персональним комп'ютером і основними програмними засобами серед громадян Європи й інших країн світу; забезпечення розуміння користувачами переваг інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) і необхідності використання персонального комп'ютера в повсякденній діяльності тощо. Одними з основних переваг отримання сертифіката ECDL є об'єктивна оцінка для майбутнього вчителя фізичної культури власних знань і вмінь згідно з європейськими стандартами; можливість підтвердити власну компетентність і кваліфікацію; можливість отримати закордонний грант на навчання. За даними Європейської сертифікації комп'ютерних користувачів України європейське портфоліо сучасного студента у розділі “Освіта” виглядає таким чином: освіта; знання і навички; мовні сертифікати; сертифікат комп'ютерної грамотності ECDL; дипломи курсів і навчальних програм. Таке портфоліо полегшує випускникові працевлаштування, у тому числі за кордоном. Саме це дозволить підвищити рівень інформаційної компетентності й інформаційної культури відповідно до європейських і світових вимог вищої освіти; застосування інформологічного підходу в професійній підготовці відповідно до особливостей глобальної інформатизації в інформаційно-освітньому просторі й інтенсивності використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Ця вимога дає можливість розробити інформологічну концепцію професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в межах навчальної та наукової діяльності з перспективою увести до навчального плану нову дисципліну “Інформологія у вищій фізкультурній освіті”. Застосування такого підходу в умовах інформаційно-освітнього простору позитивно впливатиме на професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури; урахування впливу концептуальних засад розвитку інформаційного суспі-

льства на професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури, який визначається активним процесом самоствердження в інформаційному суспільстві відповідно до умов професійної діяльності. Визначення цієї вимоги було побудоване, виходячи з того, що потреби в самореалізації та прагнення до інтеграції у професійному контексті відбувається в умовах інформаційно-освітнього простору. Особливості такого впливу виражаються у змінах організації освіти та майбутньої професійної діяльності відповідно до вимог інформаційного суспільства.

На цій основі визначена нами мета педагогічної системи професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору передбачає формування комп'ютерної грамотності, інформаційної компетентності, інформаційної культури з усвідомленням потреб та інтересів майбутніх учителів фізичної культури відповідно до умов інформаційно-освітнього простору в інформаційному суспільстві. Слід вказати, що кожна діяльність апіорі повинна бути цілеспрямованою. Це положення повною мірою стосується обґрунтування мети педагогічної системи. Більше того, мета є системоутворювальною ланкою, яка визначає особливості навчального процесу у вищі та характеризує вибір змісту, форм і методів навчання із застосуванням інформаційних технологій.

У процесі визначення мети педагогічної системи ми звернулися до тлумачень цього поняття в різних джерелах. Так, ми встановили, що у педагогічному словнику [3] мета – це усвідомлений образ передбачуваного результату, на досягнення якого спрямовано дію людини. Педагогічне цілепокладання розуміється як свідомий процес виявлення та постановки цілей і завдань педагогічної діяльності; потреба вчителя у плануванні своєї праці, готовність до зміни завдань залежно від педагогічної ситуації; здатність трансформувати громадські цілі в мету спільної діяльності з вихованцями. Але зауважимо, що цілеутворення має кілька рівнів [5]. У педагогіці виділяються три рівні [2]: глобальний, етапний та оперативний. Отже, на глобальному рівні здійснюється педагогічна інтерпретація суспільно-державного замовлення та побудова моделі випускника. На рівні етапного цілеутворення глобальна мета диференціюється в основні цілі за етапами підготовки з урахуванням дотримання вимоги наступності та розвитку. Рівень оперативного цілеутворення полягає у формуванні мети вивчення окремих навчальних дисциплін, які складають зміст навчання.

Відповідно до цього в педагогіці розроблено структуру цілі: цільова дія, цільовий предмет, цільовий об'єкт [1]. Цільову дію визначає конкретна дія педагога, яку він робить для розвитку цільового предмета; цільовий предмет – це той бік особистості учня, його досвід, спрямованість, якості,

які повинні бути перетворені в ході педагогічного процесу; цільовий об'єкт – це людина в різних рольових позиціях учнів. У контексті нашого дослідження цільова дія характеризується дією викладача з метою професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури; цільовим предметом виступає особистість майбутнього вчителя фізичної культури, яка удосконалюється відповідно до вимог інформаційно-освітнього простору з урахуванням майбутньої професійної діяльності; цільовий об'єкт – це суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладачів і майбутнього вчителя фізичної культури в навчальному процесі із застосуванням традиційних, особистісно зорієнтованих та інформаційних технологій.

Визначивши мету педагогічної системи професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору, розглянемо зміст професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору. Зміст професійної підготовки визначається галузевим стандартом вищої освіти, який характеризує умови формування системи виробничих умінь, а також системи здатностей і вмінь розв'язувати проблеми і завдання майбутньої професійної діяльності. Галузевий стандарт вищої освіти визначається освітньо-кваліфікаційною характеристикою та освітньо-професійною програмою, що характеризуються системою наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує професійний розвиток розумових здібностей і підготовку до майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього простору.

А. Кузьмінський [4] вказує, що *зміст освіти* – це чітко окреслене коло знань, умінь, навичок і компетенцій, якими людина оволодіває шляхом навчання в освітньому закладі або самостійно. Він містить систему наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, культуру та практичних умінь і навичок, необхідних для життєдіяльності людини. Зміст освіти в цілому має сприяти розв'язанню генерального завдання – формуванню гармонійної, всебічно розвиненої особистості.

У процесі визначення змісту професійної підготовки в умовах інформаційно-освітнього простору ми вирішили вибірково проаналізувати навчальні плани різних Інститутів фізичного виховання і спорту (порівняльний аналіз і контент-аналіз): Інституту фізичного виховання і спорту ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка; Інституту фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова; Інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького державного інституту здоров'я, фізкультури і спорту. Під час порівняльного аналізу ми приділили увагу виок-

ремленню тих навчальних дисциплін, які дають знання, вміння та навички щодо професійного розвитку, роботи на комп'ютері, інформатизації вищої фізкультурної освіти, застосування інформаційних технологій у навчальному процесі та у майбутній професійній діяльності вчителя фізичної культури.

Нами було проаналізовано навчальний план Інституту фізичного виховання і спорту ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” на 2012 – 2013 рік освітнього рівня “бакалавр із фізичного виховання, вчитель фізичної культури” з терміном навчання 4 роки на базі повної середньої освіти галузі знань: 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини за напрямом підготовки: 6.010201 Фізичне виховання. Цей план складається з трьох циклів: цикл соціально-гуманітарної підготовки; цикл фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки; цикл професійної та практичної підготовки, в яких передбачено нормативну частину та за вибором студента для формування індивідуального навчального плану. Усього на професійну підготовку бакалавра з фізичного виховання, вчителя фізичної культури відводиться 240,0 кредитів (8640 годин) на 4 роки навчання. Відповідно до завдань нашого дослідження професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору в навчальному плані Інституту фізичного виховання і спорту ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка ми знайшли дисципліни, в яких частково торкаються проблемних питань професійного розвитку, інформатизації вищої фізкультурної освіти, застосування інформаційних технологій у навчальному процесі тощо: Пропедевтика (Університетська освіта. Робота в мережі Internet. Робота з пошуковими бібліотечними системами), кредитів ECTS – 2,0, всього год. – 72; Адаптивне фізичне виховання або Акмеологія фізичної культури, кредитів ECTS – 3,0, всього год. – 108; Нові інформаційні технології, кредитів ECTS – 3,0, всього год. – 108.

Для порівняння ми проаналізували навчальний план бакалавра фізичного виховання Інституту фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова з повним курсом навчання: 126 кредитів. Приведемо навчальні дисципліни таких циклів: соціально-гуманітарної підготовки; фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки; професійної та практичної підготовки. Проаналізувавши навчальний план бакалавра фізичного виховання Інституту фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова на 4 роки навчання, ми знайшли лише одну дисципліну, яка торкається проблеми застосування інформаційних технологій у навчальному процесі – “Інформатика та комп'ютерна техніка” з 1 кредитом ECTS.

Далі ми проаналізували навчальний план бакалавра фізичного виховання, вчителя фізичної культури Інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, який складається з 6 циклів із відповідними дисциплінами. У процесі аналізу навчального плану бакалавра фізичного виховання, вчителя фізичної культури Інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського ми встановили, що аспекти інформатизації навчального процесу розглядаються лише на двох дисциплінах: Основи роботи з ПК (кредитів ECTS за роками навчання: 1 рік – 2,5; 2 рік – 2,5; 3 рік – 2,5; 4 рік – 2,0); Мультимедійні засоби навчання (кредитів ECTS за роками навчання: 1 рік – 2,5; 2 рік – 2,5; 3 рік – 2,5; 4 рік – 2,0).

Ми проаналізували також навчальний план бакалавра фізичного виховання Донецького державного інституту здоров'я, фізкультури і спорту, який побудовано з дев'яти циклів із відповідними дисциплінами. Усього на професійну підготовку бакалавра з фізичного виховання, вчителя фізичної культури відводиться 240,0 кредитів (8640 годин). Під час аналізу навчального плану бакалавра фізичного виховання Донецького державного інституту здоров'я, фізкультури і спорту ми встановили, що проблеми інформаційного суспільства, особливості застосування інформаційних технологій розглядаються лише на двох дисциплінах: Інформаційне суспільство (кредитів ECTS – 2,0); Інформатика та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті (кредитів ECTS – 3,0).

Загалом у підсумку порівняльного аналізу навчальних планів Інституту фізичного виховання і спорту ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка; Інституту фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова; Інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького державного інституту здоров'я, фізкультури і спорту нами було виокремлено дисципліни, які забезпечують підвищення рівня комп'ютерної грамотності, інформаційної компетентності й інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання: Пропедевтика (кредитів ECTS – 2,0); Адаптивне фізичне виховання або Акмеологія фізичної культури (Кредитів ECTS – 3,0); Нові інформаційні технології (кредитів ECTS – 3,0); Інформатика та комп'ютерна техніка (кредитів ECTS – 1,0); Основи роботи з ПК (кредитів ECTS за роками навчання: 1 рік – 2,5; 2 рік – 2,5; 3 рік – 2,5; 4 рік – 2,0); Мультимедійні засоби навчання (кредитів ECTS за роками навчання: 1 рік – 2,5; 2 рік – 2,5; 3 рік – 2,5; 4 рік – 2,0); Інформаційне сус-

пільство (кредитів ECTS – 2,0); Інформатика й інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті (кредитів ECTS – 3,0).

Безумовно, спираючись на проведений порівняльний аналіз вибірково взятих навчальних планів представлених Інститутів фізичного виховання і спорту, говорити про професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору недостатньо підстав. Виходячи з цього, зміст вищої освіти для майбутнього вчителя фізичної культури має бути скоординований відповідно до вимог інформаційного суспільства й умов інформаційно-освітнього простору.

Виникає потреба детального теоретичного обґрунтування змісту професійної підготовки як компонента педагогічної системи та координації навчальних планів Інститутів фізичного виховання і спорту за напрямом підготовки 0102 “Фізичне виховання і спорт” спеціальності 6.010201 “Фізичне виховання” освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” відповідно до потреб сучасного інформаційного суспільства.

Таким чином, розглянувши вимоги щодо оптимізації професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури з виокремленням мети педагогічної системи професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору ми визначили мету педагогічної системи професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору, яка передбачає формування у майбутнього вчителя фізичної культури комп’ютерної грамотності, інформаційної компетентності, інформаційної культури з усвідомленням потреб та інтересів майбутніх учителів фізичної культури відповідно до умов інформаційно-освітнього простору в інформаційному суспільстві. Ми встановили, що зміст професійної підготовки визначається галузевим стандартом вищої освіти, який характеризує умови формування системи виробничих умінь, а також системи здатностей і вмій розв’язувати проблеми і завдання майбутньої професійної діяльності. У перспективі планується приділити увагу технологіям навчання як компонента системи професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури.

1. *Безрукова В. С.* Педагогика. Проективная педагогика [Текст] : учебное пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов / В. С. Безрукова. — Екатеринбург : Деловая книга, 1996. — 344 с.
2. *Беспалько В. П.* Слагаемые педагогической технологии. — М. : Педагогика, 1989. — 192 с.
3. *Коджастирова Г. М., Коджастиров А. Ю.* Словарь по педагогике. — Москва : ИКЦ “МарТ”; Ростов-на-Дону : Издательский центр “МарТ”, 2005. — 448 с.
4. *Кузьмінський А. І.* Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / А. І. Кузьмінський. — К. : Знання, 2005. — 486 с.

5. Печников А. Н. Теоретические основы психолого-педагогического проектирования автоматизированных обучающих систем / А. Н. Печников. — Петродворец : ВВМУРЭ им. А. С. Попова, 1995. — 322 с.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2012

Ю. Драгнев

**Педагогическая система профессионального развития
будущего учителя физической культуры: цель и содержание**

Определены требования к оптимизации профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры с выделением цели педагогической системы профессионального развития в условиях информационно-образовательного пространства. На этой основе нами определена цель педагогической системы профессионального развития будущего учителя физической культуры в условиях информационно-образовательного пространства, которая предусматривает формирование у будущего учителя физической культуры компьютерной грамотности, информационной компетентности, информационной культуры с осознанием потребностей и интересов будущих учителей физической культуры в соответствии с условиями информационно-образовательного пространства в информационном обществе.

Ключевые слова: цель, содержание, система профессионального развития, информационно-образовательное пространство, профессиональное развитие, будущие учителя физической культуры.

Yu. Dragnev

**Pedagogical System of the Professional Development
of a Future Physical Culture Teacher: Goal and Content**

The article determines the requirements to the optimization of the vocational training of future physical culture teacher emphasizing the goal of pedagogical system of professional development in the conditions of information-educational space. Hereon, the author determines the goal of a pedagogical system of professional development of a future physical culture teacher in the conditions of information-educational space, which envisages the formation of the computer literacy, information competence and information culture of a future physical culture teacher with knowledge of the needs and interests of future physical culture teachers in accordance with the terms of the information-educational space in the information society.

Key words: goal, content, system of development, information-educational space, professional development, future physical culture teacher.

Рецензент – кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник О. М. Ігнатович